

Meta-Analysis on Women's Studies and Development in Iran Considering on political development

Azade Ghazanfari¹, Khalil Mirzaei*², Masoume Reshad³

(Received date: 2023/10/31 - Received date: 2024/01/22)

Abstract:

The first trainers and preparers of a wise and knowledgeable generation in a society for creating and preparing the contexts of advancement and development in a country and nation, are women. Therefore, this is enough to consider the advancement of women in a society, equal to advancement and development of that country. This paper is performed in order to merge done studies in femininity field and development. Method which is used in this paper, is Meta-analysis. Statistical population were consisted of related and available studies which were accessible in Iran using Persian language, in paper form, from 1385 to 1401. After investigating the criterion of inputs and outputs, 55 effect sizes from 17 studies which have Meta-analysis condition, were obtained. In order to analyze data from sensitivity data, funnel chart, stochastic models and heterogeneity analysis, CMA2 software was used. Analysis of obtained information from research showed that the amount of combined effect in this stochastic model (chosen model for this Meta-analysis) was obtained equally to 0/472, which was significant. Size of obtained effect from studies ($p < 0/001$) were calculated averagely according to interpretation of Cohen's scale and results illustrated that women and femininity have effect on development. Also by considering Political development, Political Capabilities, Political Contribution, Political Trast, this coefficient was calculated as Political development 0/645 respectively. that in level of $p < 0/001$ are significant.

Keywords: Femininity, Meta-Analysis, Development, Women ,political Development, Iran

¹ Ph.D. student, Department of Sociology, Roudhen Branch, Islamic Azad University, Roudhen, Iran. E-Mail: azadehghazanfari4@gmail.com

² Associate Professor, Department of Sociology, Roudhan Branch, Islamic Azad University, Roudhan, Iran (corresponding author). E-Mail: Mirzaeikhalilr@yahoo.com

³ Assistant Professor, Department of Sociology, Roudhan Branch, Islamic Azad University, Roudhan, Iran. E-Mail: Masi.Reshad@yahoo.com

فرا تحلیلی بر مطالعات زنان و توسعه در ایران با تمرکز بر توسعه سیاست

آزاده غضنفری^۱، خلیل میرزایی^{۲*}، معصومه رشاد^۳
(تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۲۹ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۳۰)

چکیده:

اولین آموزش دهنده هر جامعه و یک نسل آگاه و برخوردار از دانش برای بوجود آوردن بسترهای پیشرفت و توسعه در یک کشور زنان هستند. بنابراین همین امر کافی است که پیشرفت زنان یک جامعه را برابر با پیشرفت و توسعه آن کشور نیز بدانیم. لذا در این پژوهش با هدف ترکیب مطالعات انجام شده در حوزه زنانگی و توسعه انجام گردیده است. روش مورد استفاده در این پژوهش متآنالیز است. جامعه آماری شامل مطالعات در انجام شده که در فاصله سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۴۰۱ در ایران و به زبان فارسی به صورت مقاله و در دسترس بودند. پس از بررسی ملاک‌های ورود و خروج، ۴۹ اندازه اثر از ۱۷ مطالعه دارای شرایط متآنالیز، به دست آمد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل حساسیت، نمودار کیفی، مدل‌های تصادفی، و تحلیل ناهمگنی با استفاده از نرم افزار CMA2 استفاده شده است. نتایج فراتحلیل حاصل از پژوهش‌ها نشان داد که مقدار اندازه اثر ترکیبی برای مدل تصادفی (مدل انتخاب شده برای این فراتحلیل) برابر با ۰/۴۷۲ به دست آمد که از لحاظ آماری معنادار بود ($p < ۰/۰۱$). اندازه اثر بدست آمده از مطالعات طبق جدول تفسیر اندازه کوهن، متوسط محاسبه شد. همچنین در حوزه توسعه سیاسی برای توانمندی سیاسی، اعتماد سیاسی و مشارکت سیاسی این ضریب ۰/۶۴۵ محاسبه گردید که در سطح ($p < ۰/۰۱$) معنادار بوده و بر اساس شاخص اندازه گیری کوهن متوسط برآورد می‌شود.

واژگان کلیدی: فراتحلیل، توسعه، زنان، توسعه سیاسی، ایران

azadehghazanfari4@gmail.com

Mirzaeikhaliir@yahoo.com

Masi.Reshad@yahoo.com

^۱ دانشجوی دکتری گروه جامعه‌شناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

^۲ دانشیار گروه جامعه‌شناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران (نویسنده مسول)

^۳ استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

مقدمه

به طور کلی زنان به عنوان یکی از ارکان اساسی در آموزش اولیه کودکان چه به لحاظ اجتماعی، سیاسی و اقتصادی و چه به لحاظ مسائل فرهنگی و زیست محیطی در هر جامعه به شمار می‌آیند. زنان از نیروهای مؤثر در نظام اجتماعی و سیاسی هستند و در کشورهای در حال توسعه مشارکت سیاسی زنان برای بوجود آوردن حس همبستگی ملی و یکپارچگی اهمیت ویژه‌ای دارد. اگرچه به تعبیر گیدنز (۱۳۸۶) هویت، جایگاه و نقش زنان و به تبع آن کیفیت زندگی زن امروزی در جریان عبور از سنت به مدرنیته دچار تغییر و تحول اساسی شده، اما این تغییر و تحول و باز تعریف خود به بهای سنگینی برای زن امروزی تمام شده است. ایران نیز از جمله کشورهای در حال توسعه بوده و برای رسیدن به توسعه سیاسی باید از مشارکت سیاسی شهروندان خصوصاً زنان استفاده نماید، به همین دلیل مشارکت سیاسی زنان بسیار مهم است. زنان یکی از گروه‌های مهم اجتماعی متأثر از کیفیت زندگی و در عین حال مؤثر بر آن اند. به همین دلیل، کشورهایی که در مسیر توسعه سازنده قرار دارند به این امر مهم پی برده‌اند که ضرورت ایجاد جامعه سالم در گرو حضور زنان فعال و تاثیرگذار در جامعه است. در تلاش برای به وجود آوردن تغییر، نظریه‌پردازان تفاوت خواستار آند که شیوه‌های زیستن زنان به مثابه جانشین‌های قابل قبولی برای شیوه‌های زیستن جنس مذکر به رسمیت شناخته شود و نیز اینکه دانش همگانی، دانش پژوهی دانشگاهی و سازمان زندگی اجتماعی را باید طوری تنظیم کرد تا با شیوه‌های وجودی زنان تطابق یابد. این رویکرد نظری در انعطاف‌ناپذیرترین شکل خود، ادعاهای فمینیستی چند قومه را مطرح می‌کند هنگامی که الهامات برگرفته شده از شیوه‌های زیستن زنان به بخشی از زندگی همگانی تبدیل شود، جهان مکان سالم و امن تری برای تمام ما خواهد شد (ریترز، ۱۳۹۳:۲۹۶).

به نظر بلا و ساز و کارهایی که بین ساختارهای اجتماعی پیچیده میانجی‌گری می‌کنند، همان هنجارها و ارزش‌ها (توافق ارزشی) می‌باشند که در درون جامعه وجود دارند: همسری (زن)، مادری و کدبانویی، با فضای خصوصی خانه و خانواده و بنابراین با یک سری از رویدادها و تفاوت‌ها می‌باشد. نقش‌های زنان به عنوان مادر و همسر طی اجتماعی شدن آموخته می‌شوند. به‌ویژه کودکان (و نیز بزرگسالان که برای مثال خودشان را برای ازدواج یا مادر شدن آماده می‌کنند) برای ایفا کردن این نقش‌های مختلف زندگی بر طبق یک پیش نویس جنسیتی آماده می‌شوند. برخی مطالعات استدلال می‌آورند که تجربه زنان طی اجتماعی شدن و طی بازی نقش‌های نهادی آنها را به شکل‌های متفاوت عمل‌گرایی سیاسی نظیر جنبش‌های عدالت زیست محیطی رهنمون می‌سازد (ریترز، ۱۳۹۳:۲۹۵).

آموزش زنان و مشارکت آنان نقش مهمی در توسعه کشور دارد، به گونه‌ای که حدود نیمی از جمعیت شاغلان را زنان تشکیل می‌دهند. مک کلوکی^۱، مشارکت سیاسی را آن دسته از کنش‌های داوطلبانه‌ای می‌داند که از طریق آن اعضای یک جامعه در گزینش حاکمان و تاثیرگذاری در سیاست‌های عمومی سهیم

¹Mackalski

می‌شوند. امروزه بحث درباره وضعیت مشارکت اجتماعی در توسعه جوامع و بخصوص وضعیت مشارکت اجتماعی و سیاسی زنان در این مورد، توجه محققین را بخود جلب کرده است. زنان یکی از ارکان اجتماعی تأثیر گذار در نظام اجتماعی و سیاسی جامعه به حساب می‌آیند و لزوم مشارکت اجتماعی آنها در توسعه جوامع مهم و حائز اهمیت است (پناهی، ۱۳۹۴: ۵۴). جامعه‌پذیری سیاسی به عنوان یکی از عوامل بازدارنده اجتماعی مهم سهم بسیار زیادی را در دستیابی زنان به پست‌های مدیریت سیاسی دارد. خانواده به عنوان نخستین نهاد اجتماعی که اولین مایه‌های شناخت را در اختیار فرد قرار می‌دهد و فرد را برای ورود به جامعه آماده می‌سازد با توجه به شناختی که در فرد ایجاد می‌کند شناخت و عواطف فرد جهت گیری خاصی می‌گیرد؛ با توجه به نگرش خاص خانواده‌های ایرانی و تقسیم نقش‌ها از دوران کودکی بر اساس جنسیت (کمک به مادر در امور خانه برای دختران و خرید و کارهای بیرون خانه همراه پدر برای پسران)، جامعه‌پذیری دختران را در جهت فضای مردسالارانه جامعه تحقق می‌بخشد. رفتار سیاسی از این جهت که شامل مشارکت سیاسی می‌باشد، میتواند نموده‌های آنرا نیز دربرگیرد. رفتار سیاسی نیز با قصد و اراده قبلی یعنی ذهنی همراه است و از این لحاظ با تصمیم‌گیریهای فرد ارتباط پیدا می‌کند و اگر از تصمیم‌گیری در رفتار سیاسی صحبت می‌شود تصمیم‌گیری را هم به عنوان یک کنش ذهنی و هم کنش عینی میتوان در نظر گرفت، چراکه ممکن است بعضی از تصمیم‌گیریها به عمل تبدیل نگردند (نجفی، ۱۴۰۲: ۱۷).

پایین بودن نرخ مشارکت جمعیت زنان فعال در ایران و ضرورت ارتقای آن در ارتباط با توسعه همه جانبه در کشور، به‌ویژه با توجه به افزایش نسبت زنان با تحصیلات عالی، تغییر در زنانگی‌ها در عصر مدرن و تقابل تعاریف زنانگی مدرن با زنانگی سنتی بازنگری سازوکارهای موجود را در چارچوب نظریه‌های علمی به توسعه اجتناب ناپذیر می‌کند. بر اساس گزارش آمار ملی ایران در سال ۱۳۹۵ در بعد اقتصادی ۱۳/۲ درصد از زنان حضور داشته‌اند و در ابعاد سیاسی و مدیریتی از این میزان نیز کمتر می‌باشد. لذا در این مطالعه دو متغیر زنانگی و توسعه را که لازم و ملزوم یکدیگر هستند مورد فراتحلیل قرار می‌دهیم چرا که حضور زنان در فعالیتهای اجتماعی شرط لازم برای توسعه یافتگی محسوب می‌شود بویژه در حوزه توسعه سیاسی براساس شاخص‌های مشارکت سیاسی، توانمندی سیاسی و اعتماد سیاسی تحلیل می‌نماییم.

سوالات تحقیق شامل:

ارتباط زنانگی و توسعه چگونه است؟

ارتباط زنانگی و توسعه سیاسی چگونه است؟

همگنی و اندازه اثرهای منفرد و ترکیبی در مطالعات انجام شده چگونه است؟

توسعه^۱

دانشمندان علوم اجتماعی از توسعه، تعاریف زیادی ارائه داده‌اند که به برخی از آنها اشاره می‌شود. مایکل تودارو^۲ معتقد است که توسعه را باید روندی چند بعدی دانست که نیازمند تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی، طرز تلقی عامه مردم و نهادهای ملی و نیز تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری و ریشه کن کردن فقر مطلق است. توسعه دراصل باید نشان دهد که مجموعه نظام اجتماعی هماهنگ با نیازهای متنوع اساسی و خواسته‌های افراد و گروه‌های اجتماعی در داخل نظام، از حالت نامطلوب زندگی گذشته خارج شده و به سوی وضع و حالتی از زندگی که از نظر مادی و معنوی بهتر است، سوق می‌یابد. (از کیا و غفاری، ۱۳۸۴: ۲۴).

توسعه سیاسی^۳

در سال ۱۹۶۵ لوسین پای^۴ فهرست کاملی از معانی مختلف توسعه سیاسی را گرد آورد. فهرست وی شامل معانی متعدد از جمله نوسازی سیاسی، ثبات و تحول منظم به بسیج و قدرت، ساختن دموکراسی، مشارکت و بسیج توده ای، عملیات یک دولت ملی، شرایط سیاسی لازم برای توسعه اقتصادی بعدی از فرایند چندجانبه تحول اجتماعی و توسعه اداری و قانونی می‌شد. روبرت وارد و روستو^۵ اعتقاد دارد که توسعه سیاسی عبارتست از رسیدن به جامعه سیاسی مدرن که دارای ویژگی‌هایی چون حاکمیت شیوه عقلانی و دنیوی بر تصمیم‌گیریها، تنوع و سیستم کارکردی خاص حاکم بر سازمان حکومتی، میزان بالایی از همگرایی و یکپارچگی در درون ساختار حکومتی، گستره زیاد تصمیمات سیاسی و اداری، احساس همبستگی بالا با تاریخ، سرزمین و هویت ملی، قرار گرفتن فنون کنترل و قضایی بر مبنای یک نظام حقوقی دنیوی و غیرشخصی و منابع محلی گسترده و دخالت در نظام سیاسی و تخصیص نقش‌های سیاسی از طریق ضابطه می‌باشد (امجدی و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۲).

تعریف مفهومی زنانگی^۶

آبوت و والاس (۱۴۰۱) زنانگی را بخشی از ایدئولوژی میدانند و متاثر از پدیده‌های فرهنگی، اجتماعی و تاریخی که به روش‌های گوناگون و بنا به شرایط مختلف ممکن است برساخت شوند. زنانگی مفهومی است که هر دو بعد جنسی و جنسیتی را شامل می‌شود و متاثر از فرهنگ قرار دارد.

¹ development

²Michael Todaro

³Political Development Ijrd

⁴Lucian. Bye

⁵Robert Ward & Rosto

⁶ Femininity

تعریف عملیاتی

اندازه اثر حاصل از فراتحلیل مطالعات انجام شده در حوزه زنانگی و توسعه در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و زیست محیطی می‌باشد.

پیشینه تجربی پژوهش:

در این پژوهش با انجام فراتحلیلی بر این مطالعات در صدد رسیدن به یک جمع بندی مفید در این حوزه هستیم. از تعدادی از مقالاتی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته‌اند به عنوان پیشینه استفاده شده است.

جدول تلخیص مطالعات انجام شده در رابطه با زنان و توسعه

ردیف	محقق و سال انجام تحقیق	یافته‌های تحقیق	جامعه آماری
۱	مسعود یزدان پناه و همکاران ۱۳۹۷	براساس نتایج به دست آمده از تحلیل مدل سازی معادلات ساختاری نشان داد که خودکارآمدی و هویت خانه داری بر نیت مشارکت تأثیر مثبت دارد و همچنین کلیشه جنسیتی تأثیر منفی بر مشارکت اجتماعی، اقتصادی و سیاسی داشته است.	زنان روستایی فعال روستای لیکک استان کهگیلویه
۲	ریحانه دابویی و همکاران ۱۳۹۷	نتایج نشان داد که زنان روستایی در توسعه اجتماعی-فرهنگی روستا نقش دارند	زنان روستایی باسواد شهر ساری
۳	مهديه خراشادزاده و همکاران ۱۳۹۳	نتایج نشان از بالا بودن نقش و جایگاه زنان روستای خراشاد در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و . . است و نقش و مشارکت فعال و سازنده‌ای در گام‌های گوناگون توسعه خراشاد دارند.	زنان روستای خراشاد بیرجند
۴	سمیه یوسفی و همکاران ۱۳۹۵	نتایج نشان داد که توانایی فردی و خانواری زنان، و توان مندی کشاورزی و غیر کشاورزی خانوارهای بهره مند بیش از سیاست‌های حمایتی و هدایتی نظام سیاسی، زمینه مشارکت مؤثر زنان در فعالیت‌های اجتماعی-اقتصادی را در ناحیه مورد مطالعه فراهم می‌سازد.	زنان فعال در سکونتگاه گیلوان و آب بر شهر صارم
۵	پروانه گلرد و همکاران ۱۳۸۶	نتایج بیانگر آن است که انگیزه‌ها و اهداف ترغیب کننده زنان در ورود به کسب و کار، نیاز اقتصادی، کسب قدرت و اعتبار در جامعه	زنان کارآفرین تهران که موسسه‌ای را ثبت

کرده‌اند	و دستیابی به رضایت شغلی است		
زنان کارآفرین در حوزه گردشگری شهرستان شاندیز	نتایج نشان داد که نقش زنان در توسعه صنعت گردشگری روستایی در حد کم است و همچنین نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که رابطه مستقیم و معناداری میان توسعه صنعت گردشگری و میزان درآمد زنان روستایی وجود دارد	فهمیه جعفری و همکاران ۱۳۹۸	۶
زنان فعال دهستان اسحاق آباد	نتایج نشان داد فعالیت زنان در بخش کشاورزی -دامداری و صنعت به استثنای بخش خدمات سبب پیشبرد دهستان اسحاق آباد به سمت توسعه پایدار شده است	نسبیه حسینی و همکاران ۱۳۹۸	۷
زنان کارآفرین در روستاهای کردستان	مولفه‌های اجتماعی، بازاریابی، سیاست‌گذاری، فردی-روانی و فنی تبیین کننده کارآفرینی کشاورزی پایدار زنان روستایی مورد مطالعه می‌باشد	سنور احمدی و همکاران ۱۳۹۸	۸

مبانی نظری پژوهش

نقش‌های نهادی تفاوت‌های جنسیتی از نقش‌های متفاوتی ناشی می‌شود که زنان و مردان در وضعیت‌های نهادی گوناگون ایفا می‌کنند. به نظر می‌رسد یکی از عوامل تعیین کننده و مهم در مورد تفاوت، تقسیم کار جنسی باشد تقسیم کاری که زنان را با کارکردهایی همچون همسر، مادر و کارگر خانوار و فضای خصوصی خانه، خانواده، بنابراین به مجموعه‌ای پایدار از وقایع و تجارب بسیار متفاوت نسبت به مردان پیوند می‌دهد. نقش زنان به عنوان مادران و همسران در تولید و بازتولید شخصیت فرهنگ زنانه توسط نظریه‌پردازان مختلفی همچون برگر (۱۹۸۳)، جسی برنارد (۱۹۸۱، ۱۹۸۲)، چودورو (۱۹۷۸)، مورد تحلیل قرار گرفته است. اما بیشتر جامعه‌شناسان نظریه‌های مبتنی بر نقش‌های نهادی را ارائه‌گر الگوهایی بسیار ایستا و جبرگرایانه در نظر می‌گیرند. آنها بر کارهای فعالانه انسان‌ها در باز تولید جنسیت در قالب عملکردهای مبتنی پیوسته کنش متقابلی تاکید می‌کنند، عملکردهایی که مصداق‌های فرهنگی جنسیت در خلال آن وضع، اجرا تجربه و حتی تغییر شکل داده می‌شوند. این نظریه‌پردازان به جای آن که با انسان‌ها به منزله یک شخصیت جنسیت یافته برخورد کنند، آنها را به عنوان محقق کننده جنسیت در همه گونه‌های کنش متقابل زندگی روزمره توصیف می‌کنند. هم نظریه‌پردازان نقش‌های نهادی وهم نظریه‌پردازان تحقق جنسیت دگرگونی را به صورت‌بندی دو باره هنجارهای بنیادی می‌دانند. دیدگاه این نظریه‌پردازان با دیدگاه فمینیسم لیبرال درباره دگرگونی همخوانی دارد (ریتزر، ۴۷۳، ۱۳۹۶).

توسعه سیاسی از مفاهیمی است که بعد از جنگ جهانی دوم در ادبیات توسعه مطرح شده است و حوزه بحث مهمی را در علوم سیاسی و جامعه‌شناسی سیاسی تشکیل می‌دهد. به نظر برخی از افراد، شرایط سیاسی لازم و اساسی‌ای برای توسعه اقتصادی و صنعتی است. بدین ترتیب توسعه سیاسی، ایجاد شرایط سیاسی و حکومتی لازم برای تحقق کارایی اقتصادی بیشتر است. مفهوم دیگری از توسعه سیاسی تاکید را بر کارایی حکومت می‌گذارد و از همین‌رو توسعه با افزایش در کارایی اجرایی و ظرفیت بیشتر در انجام سیاست‌های عمومی همراه می‌شود. همین مفهوم از توسعه بیشترین همراهی را با اداره حکومت توسط استعمار داشته و توجه آن به توسعه معقول و دیوان‌سالار معطوف بوده است. توسعه سیاسی به تبعیت از نظریه‌پردازان بزرگ اجتماعی مطرح شده و با درجه توسعه برحسب میزانی که الگوهای رفتاری نوین برالگوهای سنتی پیشی میگیرند، ارتباط پیدا می‌کند. بدین ترتیب توسعه هنگامی محقق می‌شود که ملاحظات به دست آمده، جای استانداردهای معمول را بگیرد، تمرکز کارکردی به جای از هم گسیختگی کارکردی در روابط اجتماعی بنشیند و هنجارهای کلی جای هنجارهای ویژه را اشغال کند. توسعه سیاسی با آزمون کارایی کلی همه نظام و ظرفیت اداره حکومت و جامعه به عنوان یک کل همراه است (حیدری، ۱۳۹۷: ۵۵).

لوسین پای^۱ از توسعه سیاسی به عنوان تقویت کننده ارزش‌های دموکراسی نظام سرمایه‌داری غرب یاد می‌کند و مشارکت توده‌ای، وجود نظام‌های چند حزبی، رقابت‌های انتخاباتی، ثبات سیاسی و پرهیز از تنش در ساختار سیاسی را به عنوان شرایط لازم برای تحقق توسعه سیاسی می‌شناسد. مارتین لیپست^۲ توسعه اقتصادی و مشروعیت سیاسی را به عنوان شرایط لازم برای تحقق توسعه سیاسی در نظر می‌گیرد و تحقق این شرایط را ناشی از نظام طبقاتی باز، سطح بالای صنعتی شدن و فراگیر بودن آموزش و پرورش عمومی می‌داند. گابریل آلموند^۳ نیز تبدیل دموکراسی به یک نهاد ساخت یافته، بسیج عمومی و گسترش جامعه مدنی را از شرایط تحقق توسعه سیاسی می‌داند. در مجموع توسعه سیاسی فرایندی است که زمینه را برای نهادی کردن تشکیل و مشارکت سیاسی فراهم می‌کند که حاصل آن افزایش توانمندی یک نظام سیاسی است (مهربخش، پور رمضان، ۱۳۹۶: ۲۳).

(۱) روش شناسی

در این پژوهش با توجه به هدف مورد نظر، از روش فراتحلیل استفاده شده است. در این شیوه از یافته‌های پژوهشی داخلی که به بررسی زنان و توسعه پرداخته‌اند، استفاده می‌شود. مقالات منتشر شده در نشریات علمی-پژوهشی در ایران، که در طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۴۰۱ به مطالعه زنانگی و توسعه پرداخته

¹ Lucianpye

² Martin Lipset

³ Gabriel Almand

بودند، جامعه آماری پژوهش را تشکیل می‌دهند. برای انتخاب نمونه از جامعه مذکور، مقالاتی که معیارهای ورود مقالات به فراتحلیل را دارا بودند، انتخاب شدند. این معیارها عبارت بودند از:

- ۱-مقالاتی که در خصوص موضوع زنانگی و توسعه انجام شده است
- ۲-مقالاتی که از سال ۱۳۸۵ تا ۱۴۰۱ منتشر شده است
- ۳-مقالاتی که به صورت کمی انجام شده باشند
- ۴-مطالعاتی که دارای اندازه نمونه و سطح معناداری باشند
- ۵-مطالعاتی که در ایران و به زبان فارسی انجام شده‌اند

بنابراین مقالاتی که شرایط ذکر شده را نداشتند، از فراتحلیل حذف شدند و در نهایت ۱۷ مقاله برای انجام مراحل بعدی انتخاب شدند. اطلاعات مربوط به ۱۷ مطالعه مورد استفاده در جدول ۱ ارائه شده است. در این پژوهش برای جمع آوری اطلاعات از چک لیست مشخصات طرح‌های پژوهشی که توسط قربانی زاده (۱۳۹۳) طراحی شده است، استفاده شد (قربانی زاده، ۱۳۹۳). برای تحلیل اطلاعات جمع آوری شده از پژوهش‌های مورد نظر، پس از کد گذاری، از ویرایش سوم برنامه فراتحلیل جامع (CMA2) برای انجام محاسبات آماری استفاده شد. بدین ترتیب که آزمون‌های آماری استفاده شده در فرضیات و حجم نمونه وارد نرم افزار شده و پس از تبدیل به اندازه اثر، مورد تحلیل قرار گرفتند. آزمون‌ها باید دارای سطح معناداری و حجم نمونه باشند. کوهن (۱۹۷۷) طبقه بندی کلی تفسیری برای اهمیت نسبی اندازه‌های اثر ارائه داده است که شامل مقادیر ۰/۲، ۰/۵ و ۰/۸. به ترتیب نشانگر اندازه اثرهای کوچک، متوسط و بزرگ هستند (کوهن، ۱۹۷۷).

جدول ۱. مشخصات نمونه فراتحلیل زنانگی و توسعه

ردیف	پژوهشگر	عنوان	آزمون	حجم نمونه	سال	جامعه آماری	متغیر مستقل
۱	نجات محمدی فر	توانمندی سیاسی و رفتارهای محیط زیستی زنان شهر کرمانشاه	همبستگی پیرسون	۲۰۰	۱۴۰۰	زنان شهر کرمانشاه	توانمندی سیاسی زنان
۲	حسین حاجی پور	بررسی مشارکت سیاسی زنان بالای ۱۸ سال شهر اهواز	همبستگی پیرسون	۲۰۰	۱۴۰۱	زنان بالای ۱۸ سال شهر اهواز	اعتماد سیاسی زنان
۳	زینب مهمدی کربلایی	شناسایی نقش زنان روستایی در پدافند غیر عامل کشاورزی با تاکید بر محیط	همبستگی پیرسون	۲۵۰	۱۳۹۴	زنان روستاهای صلیمه وتلیومه	نقش زنان روستایی

ردیف	پژوهشگر	عنوان	آزمون	حجم نمونه	سال	جامعه آماری	متغیر مستقل
		زیست در شهرستان باوی					
۴	سهیلا علیرضا نژاد و همکاران	تأثیر متقابل نقش‌های سنتی زنان در سطح اجتماعات محلی و بهبود در محیط زیست	همبستگی پیرسون	۶۱	۱۳۹۰	زنان فعال در حوزه محیط زیست در ایران	نقش‌های سنتی جنسیتی زنان
۵	مسعود یزدان پناه و همکاران	نقش هویت، کلیشه‌های جنسیتی و خودکارآمدی بر مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی	همبستگی پیرسون	۳۰۰	۱۳۹۷	زنان روستایی فعال روستای لیکن استان کهگیلویه	نقش هویت، کلیشه‌های جنسیتی
۶	ریحانه دابویی و همکاران	نقش زنان در توسعه اجتماعی و فرهنگی روستا با تاکید بر تعاونی روستایی زنان	آزمون T	۳۸۲	۱۳۹۷	زنان روستایی باسواد شهرستان ساری	مؤلفه‌های نقش زنان
۷	مهدیه خراشاد زاده و همکاران	نقش زنان در توسعه پایدار روستایی (روستای خراشاد بیرجند)	همبستگی پیرسون	۱۶۵	۱۳۹۳	زنان روستای خراشاد شهرستان بیرجند	مشارکت زنان
۸	سمیه یوسفی و همکاران	جایگاه مشارکت زنان در توسعه سکونتگاه‌های محلی (کیلوان و آب بر طارم)	همبستگی پیرسون	۳۹۱	۱۳۹۵	زنان فعال در سکونتگاه کیلوان و آب بر شهرستان طارم	مشارکت زنان
۹	پروانه گلرد و همکاران	ویژگی‌ها، انگیزه‌ها و اهداف ترغیب کننده زنان ایرانی در توسعه کسب و کار	آزمون خی دو	۱۳۳	۱۳۸۶	زنان کارآفرین تهران که موسسه‌ای را ثبت کرده‌اند	ویژگی‌های شخصیتی زنان کارآفرین
۱۰	فهیمة جعفری	نقش زنان در توسعه	آزمون T	۱۹۰	۱۳۹۸	زنان کارآفرین	نقش زنان فعال

متغیر مستقل	جامعه آماری	سال	حجم نمونه	آزمون	عنوان	پژوهشگر	ردیف
شخصیتی زنان کارآفرین	در تعاونی‌های روستایی استان فارس				بر توسعه مهارت‌های کارآفرینی در تعاونی‌های زنان روستایی استان فارس	وهمکاران	

۲) یافته‌ها

پس از بررسی ملاک‌های ورود و خروج، ۱۷ مطالعه شرایط ورود به فراتحلیل را پیدا کردند (جدول شماره ۱) که از این ۱۷ مورد ۴۹ اندازه اثر حاصل شد (جدول شماره ۲) نتایج حاصل از انجام تحلیل را برای تک تک اندازه اثرها و اندازه اثر ترکیبی بر اساس مدل‌های اثرات ثابت و تصادفی را نشان می‌دهد. ۴۹ مورد اندازه اثر تفکیکی از نرم افزار بدست آمد که در ۴۹ ردیف در جدول شماره ۲ مشخص شده است. ردیف شماره ۵۰ اندازه اثر ثابت مطالعه و ردیف ۵۱ اندازه اثر تصادفی مطالعه را نشان می‌دهد. و با توجه به اینکه مدل ثابت برای مواردی به کار می‌رود که شرایط برای آزمودنی‌های یکسان بوده و به عنوان مثال در آزمایشگاه انجام می‌گردد و در مطالعات علوم انسانی هیچگاه شرایط یکسان برای آزمودنی‌ها وجود ندارد بنابراین مدل انتخابی ما از نوع تصادفی می‌باشد. در ادامه با استفاده از آزمون Q و I اسکور (جدول شماره ۳) ثابت می‌کنیم که در مطالعه ما باید از مدل تصادفی استفاده شود.

الف) یافته‌های توصیفی

در جدول ۲ اندازه اثرهای تفکیکی و ترکیبی در مدل‌های ثابت و تصادفی مشخص شده است.

جدول ۲. اندازه اثرهای تفکیکی و ترکیبی زنانگی و توسعه

ردیف	پژوهش	اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	Z-value	P-value
۱	علیرضا نژاد	۰/۲۹۳	۰/۰۴۴	۰/۵۰۷	۲/۲۹۹	۰/۰۲۲
۲	علیرضا نژاد	۰/۳۰۰	۰/۰۵۲	۰/۵۱۳	۲/۳۵۷	۰/۰۱۸
۳	علیرضا نژاد	۰/۳۴۳	۰/۱۰۰	۰/۵۴۸	۲/۷۲۳	۰/۰۰۶
۴	علیرضا نژاد	۰/۳۳۶	۰/۰۹۲	۰/۵۴۲	۲/۶۶۲	۰/۰۰۸

۰/۰۰۰	۲۴/۵۹۱	۰/۸۸۰	۰/۸۲۵	۰/۸۵۵	دابویی	۵
۰/۰۰۰	۱۷/۴۷۴	۰/۸۸۴	۰/۸۰۵	۰/۸۰۵	دابویی	۶
۰/۰۳۸	۲/۰۷۸	۰/۲۳۰	۰/۰۰۷	۰/۱۲۰	یزدان پناه	۷
۰/۰۰۲	۳/۱۳۶	۰/۲۸۷	۰/۰۶۸	۰/۱۸۰	یزدان پناه	۸
۰/۰۰۰	۶/۴۹۵	۰/۴۵۵	۰/۲۵۷	۰/۳۶۰	یزدان پناه	۹
۰/۰۰۰	-۴/۷۷۱	-۰/۱۶۲	-۰/۳۷۲	-۰/۲۷۰	یزدان پناه	۱۰
۰/۰۰۰	-۵/۱۴۵	-۰/۱۸۳	-۰/۳۹۰	-۰/۲۹۰	یزدان پناه	۱۱
۰/۰۰۰	-۴/۴۰۲	-۰/۱۴۱	-۰/۳۵۳	-۰/۲۵۰	یزدان پناه	۱۲
۰/۰۰۰	-۲/۱۹۹	-۰/۰۱۵	-۰/۲۵۹	-۰/۱۳۹	کربلایی	۱۳
۰/۰۰۳	-۲/۹۷۴	-۰/۰۶۴	-۰/۳۰۴	-۰/۱۸۷	کربلایی	۱۴
۰/۰۰۰	۲/۸۳۳	۰/۴۷۸	۰/۰۹۴	۰/۲۹۸	هاشمی	۱۵
۰/۰۰۰	۱/۷۰۱	۰/۳۷۷	-۰/۰۲۸	۰/۱۸۲	هاشمی	۱۶
۰/۰۰۰	۰/۸۹۲	۰/۴۳۲	۰/۲۵۲	۰/۳۴۵	مهربخش	۱۷
۰/۰۰۰	۲۴/۷۷	۰/۸۸۴	۰/۸۳۱	۰/۸۶۰	مهربخش	۱۸
۰/۰۰۰	۶/۲۸۶	۰/۶۴۸	۰/۳۸۴	۰/۵۲۹	سلیمانی	۱۹
۰/۸۹۴	۰/۱۳۴	۰/۱۷۷	-۰/۱۵۵	۰/۰۱۱	حسینی	۲۰
۰/۰۱۹	۲/۳۵۵	۰/۳۵۳	۰/۰۳۴	۰/۱۹۹	حسینی	۲۱
۰/۷۷۳	۰/۲۸۹	۰/۱۹۰	-۰/۱۴۲	۰/۰۲۵	حسینی	۲۲
۰/۰۱۹	۲/۳۴۶	۰/۳۵۲	۰/۰۳۳	۰/۱۹۸	حسینی	۲۳
۰/۰۰۱	۳/۴۲۱	۰/۴۹۸	۰/۱۴۷	۰/۳۳۴	سفیری	۲۴
۰/۰۰۱	۳/۴۷۶	۰/۵۰۲	۰/۱۵۳	۰/۳۳۹	سفیری	۲۵
۰/۰۰۰	۳/۵۷۷	۰/۵۱۰	۰/۱۶۳	۰/۳۴۸	سفیری	۲۶
۰/۰۰۰	۴/۹۲۳	۰/۶۰۴	۰/۲۹۲	۰/۴۶۲	سفیری	۲۷
۰/۰۰۸	۲/۶۳۲	۰/۲۳۱	۰/۰۳۴	۰/۱۳۴	حسینی	۲۸
۰/۰۳۴	۲/۱۱۸	۰/۲۰۶	۰/۰۰۸	۰/۱۰۸	حسینی	۲۹
۰/۰۰۰	۳۱/۵۷۷	۰/۹۳۸	۰/۹۰۸	۰/۹۲۴	حسینی	۳۰
۰/۰۰۰	۱۰/۵۶۲	۰/۹۲۰	۰/۷۹۸	۰/۸۷۲	خراشادی	۳۱
۰/۰۰۳	۲/۹۵۰	۰/۵۵۴	۰/۱۲۵	۰/۳۵۸	خراشادی	۳۲
۰/۰۰۰	۶/۵۴۳	۰/۷۹۳	۰/۵۲۴	۰/۶۸۱	خراشادی	۳۳
۰/۰۰۰	۱۵/۴۷۸	۰/۷۰۹	۰/۵۹۶	۰/۶۵۶	یوسفی	۳۴
۰/۰۰۰	۴/۷۱۷	۰/۳۲۷	۰/۱۳۹	۰/۲۳۵	یوسفی	۳۵
۰/۰۰۰	۱۰/۵۵۹	۰/۵۶۲	۰/۴۱۱	۰/۴۹۰	یوسفی	۳۶

۰/۰۰۰	۴/۶۹۶	۰/۳۲۶	۰/۱۳۸	۰/۲۳۴	یوسفی	۳۷
۰/۰۰۰	-۳/۶۵۲	-۰/۴۰۰	-۰/۸۸۶	-۰/۷۲۳	جعفری	۳۸
۰/۰۰۵	-۲/۸۴۰	-۰/۲۱۷	-۰/۸۳۴	-۰/۶۱۱	جعفری	۳۹
۰/۰۱۴	-۲/۴۶۹	-۰/۱۲۷	-۰/۸۰۳	-۰/۵۴۹	جعفری	۴۰
۰/۰۰۵	-۲/۸۴۰	-۰/۲۱۷	-۰/۸۳۴	-۰/۶۱۱	جعفری	۴۱
۰/۰۰۰	۶/۷۳۴	۰/۶۳۲	۰/۳۸۸	۰/۵۲۱	گلراد	۴۲
۰/۰۰۰	۶/۵۶۴	۰/۶۲۴	۰/۳۷۵	۰/۵۱۰	گلراد	۴۳
۰/۰۰۰	۵/۳۶۲	۰/۶۳۱	۰/۳۳۲	۰/۴۹۶	احمدی	۴۴
۰/۰۰۱	۳/۳۲۹	۰/۴۹۱	۰/۱۳۸	۰/۳۲۶	احمدی	۴۵
۰/۰۰۰	۴/۶۷۷	۰/۵۸۸	۰/۲۶۹	۰/۴۴۲	احمدی	۴۶
۰/۰۱۰	۲/۵۷۷	۰/۴۳۱	۰/۰۶۳	۰/۲۵۶	احمدی	۴۷
۰/۰۶۲	۱/۸۶۴	۰/۲۶۶	-۰/۰۰۷	۰/۱۳۲	محمدی فر	۴۸
۰/۰۰۰	۱۰/۰۳۶	۰/۵۳۸	۰/۳۸۴	۰/۴۶۵	حاجی پور	۴۹
۰/۰۰۰	۵۵/۹۶۰	۰/۵۱۲	۰/۴۸۴	۰/۴۹۸	مدل ثابت	۵۰
۰/۰۰۰	۵/۹۸۲	۰/۵۹۲	۰/۳۳۲	۰/۴۷۲	مدل تصادفی	۵۱

اغلب فرا تحلیل مبتنی بر دو مدل آماری ثابت و تصادفی هستند. در مدل اثر ثابت فرض بر این است که یک محیط زیر بنای همه تحلیل می‌باشد و همه اختلاف‌های اندازه اثرهای دیده شده در پژوهش‌های اولیه ناشی از خطای نمونه‌گیری است. در مقابل در مدل اثرات تصادفی فرض می‌شود، اندازه اثر واقعی از پژوهشی به پژوهش دیگر در حال تغییر است. یکی از علل اصلی این تغییر، وجود متغیرهای مداخله‌کننده در روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته است (بورنستین و همکاران، ۲۰۱۰: ۹۷-۱۱۱). ۴۹ اندازه اثر از نظر آماری معنادار هستند.

همچنین اندازه اثر ترکیبی برای مدل اثرات ثابت برابر با ۰/۴۹۸ و برای مدل اثرات تصادفی برابر با ۰/۴۷۲ طبق جدول شماره ۲، به دست آمده است که بر اساس اندازه اثرهای کوهن اندازه اثرهای متوسط هستند (کوهن، ۱۹۷۷: ۱۹-۷۴). همچنین هر دو اثرات ثابت و تصادفی در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار هستند.

(ب) یافته‌های استنباطی

۱. بررسی مفروضه همگنی مطالعات انجام شده

یکی از مفروضات اصلی فراتحلیل، آزمون همگنی مطالعات است به عبارتی ثابت میکنیم که مطالعات انتخاب شده ناهمگن هستند و باید مدل انتخابی مدل تصادفی باشد. به منظور بررسی این مفروضه از آزمون Q استفاده می‌شود. نتایج حاصل در جدول شماره ۳ آورده شده است.

جدول ۳. مقدار Q و اسکور

مقدار آزمون Q	مجذور I	P-Value	درجه آزادی
۴۳۷۴/۲	۹۸/۶	۰/۰۰۰	۴۸

H0: مدل انتخابی در مطالعه از نوع ثابت است.

H1: مدل انتخابی در مطالعه از نوع تصادفی است.

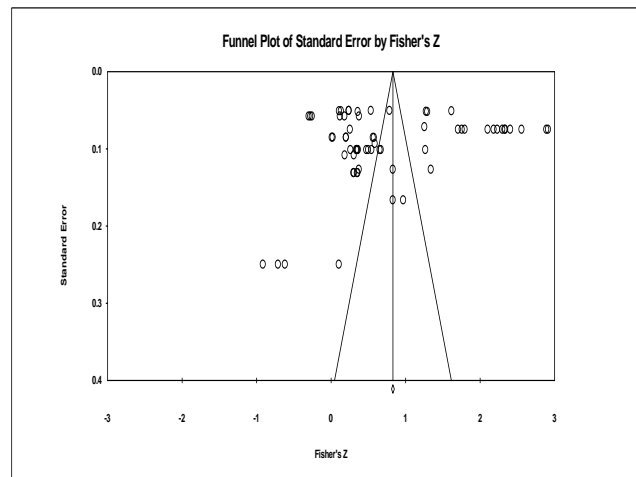
مجذور I، 98/6 برای اندازه اثر و مقدار (Q=۴۳۷۴/۲، $P < ۰/۰۱$)، با اطمینان ۹۹ درصد فرض صفر رد شده و فرض ناهمگنی میان پژوهش‌ها تایید می‌شود. به عبارتی معنادار بودن شاخص Q نشان دهنده وجود ناهمگنی در اندازه اثر پژوهش‌های اولیه است. مجذور I شاخص دیگری است که برای رد همگنی به کار می‌رود. و در واقع ناهمگنی را به صورت درصد نشان می‌دهد. هرچه این ضریب به ۱۰۰ نزدیکتر باشد نشانه ناهمگنی بیشتر اندازه اثرهای پژوهش‌های اولیه است. طبق جدول فوق ضریب مجذور I موید این مطلب است که حدودا 98 درصد از تغییرات کل مطالعات به ناهمگنی آن‌ها مربوط است. به عبارتی 98 درصد واریانس مطالعه حاضر بدلیل واریانس بین مطالعات بوده و کمتر از دو درصد از این واریانس مربوط به واریانس درون مطالعات است (خطای نمونه گیری). به عبارتی این واریانس بدلیل متغیرهای تعدیل گر بوجود آمده است.

۲. بررسی مفروضه خطای (تورش) انتشار

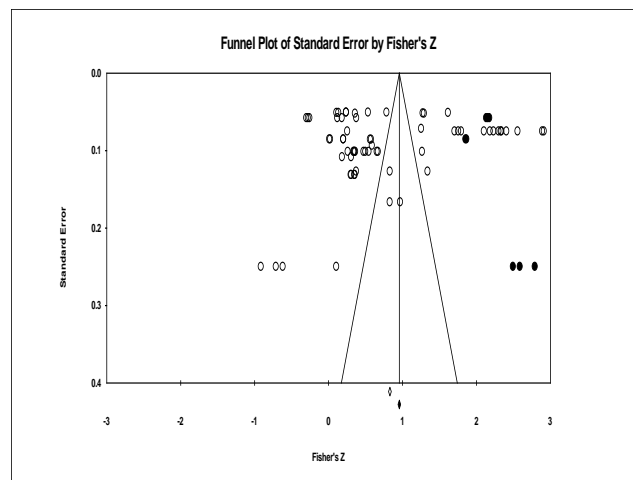
یکی از مفروضات اصلی فراتحلیل، مفروضه خطای انتشار است که بدلیل عدم دسترسی محقق به تمام مطالعات انجام شده در موضوع و زمان خاص است. پراکندگی مطالعات براساس خطای استاندارد روی محور عمودی و اندازه اثر روی محور افقی در مطالعات سنجیده و در نمودار شکل ۱ نشان داده شده است. معیار اندازه اثرها فیشر Z می‌باشد. برای بررسی تورش انتشار از نمودار قیفی (Funnel) و شاخص آماری N ایمن از خطا، روش رگرسیونی ایگر و همبستگی رتبه‌ای بگ و مزومدر استفاده می‌شود. نمودار قیفی نموداری است که پراکندگی میانگین اثر تحقیقات را حول محور میانگین نشان می‌دهد.

شکل ۱. نمودار کیفی قبل از آزمون حساسیت

شکل ۲. نمودار کیفی بعد از آزمون حساسیت

نتایج حاصل از نمودار کیفی با اضافه نمودن ۱۱ مطالعه به سمت راست نمودار تقارن نسبی مطالبات را به ما نشان می‌دهد و در صورتیکه در سمت چپ نمودار نیازی به اضافه نمودن مطالعه وجود ندارد. آزمون تریم اند فیل در جدول زیر آورده شده است.

آزمون Trim and Fill

درمدل تصادفی در سمت چپ نمودار نیازی به اضافه کردن مطالعه‌ای وجود ندارد. با اضافه شدن ۱۱ مطالعه به سمت راست نمودار کیفی تقارن ایجاد شده و پراکندگی اندازه‌های اثر به صورت متقارن است. آزمون تریم اند فیل طبق جدول زیر تعداد مطالعات لازم را مشخص نموده است.

جدول ۴. آزمون Trim and Fill

۰	تعداد مطالعات اضافه شده در سمت چپ
۱۱	تعداد مطالعات اضافه شده در سمت راست

نتایج همبستگی رتبه‌ای بگ و مزومدر

در بحث تورش انتشار از آزمون همبستگی رتبه‌ای بگ و مزومدر در توجیه نمودار کیفی استفاده می‌شود. دلیل استفاده از واژه رتبه‌ای اینست که مطالعات بر اساس میزان خطا و اندازه اثرها رتبه بندی می‌شوند. فرضیه‌های این آزمون به صورت زیر می‌باشند:

H0: پراکندگی اندازه اثرهای مطالعات منفرد متقارن است

H1: پراکندگی اندازه اثرهای مطالعات منفرد متقارن نیست

جدول ۵. آزمون همبستگی رتبه‌ای بگ و مزومدر

P-Value	Z-Value	ضریب کندال	شاخص‌های آماری
۰/۳۱۷	۱	۰/۰۸۹	نتایج

با توجه به جدول فوق، میزان $P=۳۱۷/۰$ که بزرگتر از $۰/۰۵$ بوده و بنابراین فرض H1 رد شده و فرض H0 مبنی بر متقارن بودن پراکندگی اندازه اثرهای مطالعات پذیرفته می‌شود. پراکندگی اندازه اثرها براساس نمودار کیفی مطالعه حاصل از نرم افزار متقارن بوده و در راس نمودار قرار دارد هرچه پراکندگی مطالعات در راس نمودار کیفی قرار داشته باشد نشانه خطای استاندارد کم و حجم نمونه بالایی مطالعات می‌باشد. در نتیجه مطالعه از اعتبار بالایی برخوردار است. همچنین در آزمون رگرسیون ایگر نیز با فرضیه‌های مشابه با آزمون بگ و مزومدر نتایج زیر بدست آمد:

جدول ۶. نتایج روش رگرسیون خطی ایگر

P-Value	T-Value	خطای استاندارد	شاخص آماری
یک دامنه دو دامنه ۰/۹۳ ۰/۴۶	۰/۰۷۷	۳/۱۸	نتایج

با توجه به مقدار $P=0.93$ که بزرگتر از 0.05 است معنادار نبوده و فرض H_0 تأیید می‌شود. بنابراین مطالعات داری پراکندگی متقارن هستند و پژوهش ما از اعتبار بالایی برخوردار است.

آزمون N Fall-Safe (ایمن از خطا)

آماره‌های حاصل از محاسبه ضریب N ایمن از خطا بیانگر این مطلب می‌باشند که اگر تعداد ۱۴۶۵ مطالعه دیگر صورت گرفته و بررسی شود تا مقدار p دوسویه ترکیب شده از 0.05 تجاوز نکند، به این معنی که باید تعداد ۱۴۶۵ مطالعه دیگر انجام شود تا در نتایج نهایی محاسبات و تحلیل‌ها خطایی رخ دهد و این نتیجه حاکی از دقت و صحت بالای اطلاعات و نتایج بدست آمده از این پژوهش است. ۱۴۶۵ مورد مطالعه فاصله از خطا مقدار مناسب و قابل توجهی است.

جدول ۷. محاسبات N ایمن از خطا

مقدار	شاخص
۵۱/۹۹	مقدار Z برای مطالعات انجام شده
۰/۰۰	
۰/۰۵	مقدار p برای مطالعات انجام شده
۲	آلفا
۱/۹۵	باقیمانده
۴۹	Z برای آلفا
۱۴۶۵	تعداد مطالعات مشاهده شده تعداد مطالعات گم‌شده که مقدار p را به آلفا برساند

جدول ۸. اندازه اثر ترکیبی مطالعات زنان و توسعه سیاسی

مدل	تعداد	اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	z-value	p-value
ثابت	۵	۰/۶۴۵	۰/۵۸۳	۰/۶۹۹	۱۵/۱۰۳	۰/۰۰۰
تصادفی	۵	۰/۶۴۵	۰/۴۰۴	۰/۸۰۲	۴/۴۴۳	۰/۰۴۵

با توجه به جدول شماره ۹، اندازه اثر در مدل تصادفی ۰/۶۴۵ بوده و با توجه به مقیاس اندازه اثرهای کوهن، این میزان در حد اندازه اثر متوسط برآورد می‌گردد. در نتیجه زنان در حوزه توسعه سیاسی تاثیر گذاری متوسطی دارند.

(۳) نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف ترکیب مطالعات انجام شده در حوزه زنانگی و توسعه انجام شد. پس از بررسی ملاک‌های ورود و خروج، تعداد ۱۷ مطالعه شناسایی شد که دارای اطلاعات لازم برای محاسبه اندازه اثر بودند که از این تعداد مطالعه، ۴۹ اندازه اثر به دست آمد. نتایج حاصل از ترکیب اندازه اثرهای محاسبه شده نشان داد که زنان و زنانگی تأثیر مثبت و معناداری روی توسعه دارد. بطوریکه اندازه اثر ترکیبی محاسبه شده متوسط و معنادار بود (مدل اثرات ثابت ۰/۴۹۸ و مدل اثرات تصادفی ۰/۴۷۲). همچنین، بر اساس شاخص‌های ناهمگنی (Q کوکران و مجذور I) مشخص شد که در بین اندازه اثرهای مطالعات اولیه، ناهمگنی وجود دارد و در نتیجه مدل اثرات تصادفی به عنوان مدل این فراتحلیل انتخاب گردید. اندازه اثر ترکیبی مدل تصادفی ۰/۴۷۲ بوده که با توجه به شاخص‌های اندازه گیری کوهن، اندازه اثر متوسط پژوهش نشان دهنده تأثیر متوسط زنانگی بر توسعه بوده است. کاترین بی. وارد (۱۹۹۵) استدلال می‌کند که تا زمانیکه کار خانواری و کار در اقتصاد غیر رسمی به طور شایسته‌ای مورد توجه قرار نگیرد، نظام جهانی نمیتواند فهمیده شود و از آنجا که زنان بخش اعظمی از این نیروی کار را تشکیل می‌دهند، بایستی نظریه نظام‌های جهانی توجه ویژه‌ای به زنان اختصاص دهد و آنها را صرفاً به عنوان کارگر به حساب نیاورد. در مطالعه پیروسی (۱۳۹۹) تبعات پیامدهای منفی جهانی شدن بر زنان در کشورهای در حال توسعه، بیشتر و بیرحمانه تر از کشورهای توسعه یافته است. در این کشورها، با وجود افزایش نرخ بیکاری زنان در تمامی سنین وسطوح تحصیلی، اشتغال زنان در بخش غیر رسمی، افزایش چشمگیری داشته است. این افزایش اشتغال غیررسمی، به دلیل اعتقاد به بقای خانواده در طول بحران‌های اقتصادی است. هنگامی که مردان از کار اخراج می‌شوند و یا مشکلات و فشارهای اقتصادی بر خانواده افزایش می‌یابد، زنان هم کار و فعالیتی را برعهده می‌گیرند. با نتایج مطالعه حاضر همخوانی دارد. نتایج مطالعه بشیر احسن و همکاران (۱۳۹۵)، بیانگر اینست که مشارکت زنان کارآفرین زمینه‌های توسعه اقتصادی منطقه، اشتغال، افزایش درآمد، سرمایه گذاری و توسعه تسهیلات را فراهم کرده با این حال، تقویت اقتصاد محلی و نشاط و تنوع بخشی اقتصادی طولانی مدت را در سطح منطقه به دنبال نداشته است. و با نتیجه پژوهش حاضر که اندازه اثر ترکیبی توسعه در حد متوسط هست همخوانی دارد. همچنین با نتایج مطالعه حاضر با نتایج مطالعه یعقوبی فرانی و همکاران (۱۳۹۴) که ویژگی‌های نظیر تعهد و مسولیت پذیری، سخت کوشی و توفیق طلبی به ترتیب مهمترین ویژگی‌های شخصیتی زنان رابطه مثبت و معناداری بین این ویژگی‌ها و میزان توفیق اقدامات کارآفرینانه زنان وجود دارد، همخوانی دارد. از طرفی اندازه اثرهای تفکیکی در حوزه توسعه سیاسی (۰/۶۴۵) بوده و با توجه به شاخص‌های اندازه گیری کوهن، اثر متوسطی دارد. به عبارتی زنان در ایران، علی رغم قابلیت‌ها و توانمندیشان به دلیل مسولیت‌های خانه داری و محدودیت‌های موجود در جامعه تأثیر متوسطی در توسعه دارند. و این در حالیست که ۵۰ درصد نیروی بالقوه در هر جامعه‌ای را زنان تشکیل می‌دهند. مارگارت فولر، فرانسیس

ویلارد، جین آدامز و شارلوت پرکینز گیلمن، استدلال می‌کنند، جامعه برای اداره خود نیازمند فضایل زنان از جمله همیاری، همدردی، صلح طلبی و پرهیز از خشونت در حل و فصل کشمکش‌هاست (دیگان، هیل، ۱۹۹۸). الگوهای انگیزشی متفاوت سبک زنانه ارتباطات، قابلیت زنان برای بسط تجربه احساسی و سطوح پایین تر رفتار تهاجمی در زنان و ظرفیت بالاتر آنان برای همزیستی صلح آمیز، با نتایج پژوهش قابل تبیین است. براساس چارچوب نظری، جامعه پذیری جنسیت نیز، انتخاب زنان در مناصب سیاسی را باعث وضع قوانین برای بهتر شدن کیفیت زندگی شهروندان می‌داند. همچنین نتایج مطالعه محمدی فر و علی مرادی (۱۴۰۰) که طبق این مطالعه توانمندی سیاسی زنان از میانگین مورد انتظار بالاتر بوده ولی در مورد رفتارهای محیط زیستی نتایج نشان می‌دهد که میانگین واقعی این متغیر پایین تر از حد مورد انتظار است، همخوانی دارد. نتایج این مطالعه با نتایج مطالعه ورکیانی پور و همکاران (۱۳۹۷) همخوانی دارد به عبارتی روابط بین توسعه کارآفرینی زنان و توسعه پایدار اجتماعی براساس زنجیره ارزش کارآفرینی معنادار است. به عبارتی زنان بخش بزرگی از جامعه را تشکیل می‌دهند و در سال‌های اخیر رشد قابل توجهی در سطح تحصیلات و اشتغال آنان در ایران به وجود آمده است که با توجه به فعالیت‌های این قشر در زمینه کارآفرینی می‌تواند به رشد و توسعه اقتصادی کمک شایانی کند. همچنین ارتقای فعالیت‌های کارآفرینانه زنان می‌تواند محرک مؤثری برای رشد و توسعه اقتصادی کشور باشد.

نتایج مطالعه حاضر با دیدگاه لو ودنگ (۲۰۱۹)، توانمندی سیاسی زنان بیشترین تأثیر را در رفتارهای زیست محیطی افراد دارد همخوانی دارد. هنگامی که زنان از نظر سیاسی توانمند باشند، ممکن است تصمیمات سیاسی سخت گیرانه‌ای برای تحقق توسعه پایدار داشته باشند. هر جامعه‌ای برای رسیدن به توسعه پایدار نیازمند همکاری همه نیروهای انسانی و خصوصاً زنان است. در کشورهای توسعه یافته به علت کاهش رشد جمعیت و رقابتی که در تولید وجود دارد، جامعه ناگزیر از بهره‌گیری از نیروی کار زنان شده است. بر این اساس، پیشنهادات تحقیق به شرح زیر است:

- 1- با توجه به اینکه اندازه اثر در مدل تصادفی پژوهش (فرا تحلیل زنان و توسعه) ۰/۴۷۲ می‌باشد، به معنای تأثیر متوسط و قابل قبول زنانگی بر توسعه است. لذا پیشنهاد می‌گردد از نیروی بالقوه پنجاه درصدی زنان به شکل مؤثرتری در سازمانها و خصوصاً مدیریت سازمانی استفاده شود. به عبارتی علی رغم حضور زنان در عرصه فعالیت‌های اجتماعی، همچنان برای توسعه یافتگی نیاز به توجه ویژه وجود دارد.
- ۲- همچنین سازمان‌های ذی ربط می‌بایست با ارزش نهادن به ترویج فرهنگ کارآفرینی و معرفی زنان موفق و شناساندن اهمیت و ارزش آنان در اقتصاد جامعه و تغییر نگرش زنان نسبت به توانایی‌های ذاتی خود موجب تقویت روحیه اعتماد به نفس و خودباوری آنان شوند. نوآوری‌های زنان کارآفرین به منظور گسترش فرهنگ کارآفرینی به نشریات ارائه و به نمونه‌های موفق در الگو قرار دادن آنها برای نگرش مثبت و تشویق زنان کارآفرین به کارها و ایده‌های نو، تسهیلات ویژه‌ای قائل گردد.

3- اندازه اثر بدست آمده در حوزه توسعه سیاسی (0/645) در حد متوسط رو به بالا برآورد شده است از آنجایی که زنان دارای پتانسیلی در حد مطلوب برای فعالیتهای سیاسی خصوصا مشارکت سیاسی هستند، مشارکت سیاسی زنان می‌تواند نتایج تاثیرگذاری بر توسعه سیاسی داشته باشد. تقابل فرهنگ سنتی با فرهنگ جدید و انطباق با آن و نوسازی اندیشه سنتی جهت هماهنگ کردن آن با تحولات جدید پیشنهاد می‌گردد.

۴- با توجه به ویژگی‌های صلح طلبی و تعامل و گفتگو در حل اختلافات که از ویژگی‌های زنانگی می‌باشد، استفاده از زنان در مناصب سیاسی و سیاست گذاری خارجی، در جهت ایجاد تعامل بیشتر با دنیای امروزی و بازار جهانی برای توسعه و صلح و آرامش بیشتر نتیجه بخش خواهد بود.

منابع:

- آبوت، پاملا؛ والاس، کلر (۱۴۰۱)، جامعه‌شناسی زنان، ترجمه نجم عراقی، منیژه، تهران: نشر نی.
- احمدی، سنور و همکاران (۱۳۹۸)، «طراحی مدل توسعه کارآفرینی کشاورزی پایدار در بین زنان روستایی»، نشریه دانش کشاورزی و تولید پایدار، جلد ۲۹ شماره ۳.
- اطهری، حسین؛ شهریاری، ابوالقاسم (۱۳۹۳)، بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی زنان، فصلنامه زن و جامعه، دوره ۱۲، شماره ۲، ص ۲۶۵-۲۸۶.
- امجدی، حوریه؛ مطلبی، مسعود؛ گنجی، مسعود (۱۳۹۹)، تحلیل مقایسه‌ای سیاست‌های اجتماعی-رفاهی در دولت احمدی نژاد و روحانی، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال دوازدهم/شماره سوم/تابستان ۱۳۹۹.
- بابایی فرد، اسداله؛ سربندی، آرزو (۱۳۹۸)، بررسی عوامل مؤثر بر نگرش به منزلت اجتماعی زنان در شهر کاشان، دوره ۱۰ شماره ۴۰، ص ۸۹-۱۲۶.
- بشیر احسن، مسلم؛ قربانی نژاد، ربیاز (۱۳۹۵)، نقش زنان کارآفرین در توسعه اقتصادی روستایی مطالعه موردی: دهستان خرم‌رود واقع در شهرستان تویسرکان. فصلنامه جغرافیایی سرزمین، علمی- پژوهشی، سال ۱۴ ام، شماره ۵۳.
- پناهی، محمد حسین، بنی فاطمه، سمیه السادات (۱۳۹۴). «فرهنگ سیاسی و مشارکت سیاسی زنان»، فصلنامه علوم اجتماعی، سال ۱۷، شماره ۶۸، ص ۳۵-۷۸.
- پیروپوسی، معصومه، شیزخانی، علی (۱۳۹۹)، «نقش مشارکت زنان در توسعه توانایی‌های سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها)»، فصلنامه مطالعات زن و خانواده پژوهشکده زنان دانشگاه الزهراء، دوره ۸، شماره ۲، ص ۱۱۵-۱۳۶.
- جعفری، فهیمه و همکاران (۱۳۹۸)، «نقش زنان در توسعه گردشگری روستایی»، همایش ملی زن در گردشگری و توسعه، ۲۵ و ۲۶ مهر ۱۳۹۸.
- حاجی پور، حسین و همکاران (۱)، بررسی مشارکت سیاسی زنان بالای ۱۸ سال شهر اهواز، فصلنامه زن و جامعه، دوره ۱۳، شماره ۵۱.
- حسینی، طیبیه، لشگرآرا، فرهاد (۱۳۹۳)، «شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه مهارت‌های کارآفرینی در تعاونی‌های زنان روستایی استان فارس»، فصلنامه پژوهش‌های ترویج آموزش کشاورزی، سال هفتم، شماره ۲.
- حسینی، نسیمه و همکاران (۱۳۹۸)، «بررسی نقش فعالیت زنان روستاهای دهستان اسحاق آباد شهرستان نیشابور در دستیابی به توسعه پایدار»، فصلنامه جغرافیا و پایداری محیط، دوره ۹، شماره ۳۱، ص ۲۹-۴۴.
- خرآشادی زاده، مهدیه، اسمعیل نژاد، مرتضی (۱۳۹۳)، «نقش زنان در توسعه پایدار روستایی»، فصلنامه مطالعات فرهنگی - اجتماعی خراسان.

- دابویی، ریحانه، زحمانی، بیژن، اسدیان، فریده (۱۳۹۷)، «نقش زنان در توسعه اجتماعی و فرهنگی روستا با تاکید بر تعاونی روستایی زنان»، فصلنامه جغرافیای سرزمین، علمی-پژوهشی، سال پانزدهم، شماره ۵۹، ریتزر، جورج (۱۳۹۶)، نظریه‌های جامعه‌شناسی مدرن، میرزایی، خلیل، لطفی زاده، عباس، تهران، جامعه‌شناسان.
- سفیری، خدیجه، پاک خصال (۱۳۹۸)، «بررسی تاثیر ویژگی‌های فردی و اجتماعی زنان کارآفرین بر موفقیت در کارآفرینی»، فصلنامه فرهنگی-تربیتی زنان و خانواده، سال سیزدهم، شماره ۴۶، ص ۱۱۵-۱۳۸.
- سلیمانی، عطیه، یعقوبی فرانی، احمد (۱۳۹۴)، «تاثیر ویژگی‌های شخصیتی بر موفقیت زنان روستایی»، فصلنامه زن در توسعه و سیاست، دوره ۱۳، شماره ۱، ص ۱۱۳-۱۳۰.
- شهرتی فر، محمد و همکاران (۱۴۰۱) «ارائه مدل توسعه سیاسی مبتنی بر نقش و مشارکت زنان»، ماهنامه علمی (مقاله علمی-پژوهشی) جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال پنجم، شماره دوازدهم، ص ۱۷۰۳-۱۷۲۲.
- علیرضائزاد، سهیلا، سرابی، حسن (۱۳۹۰)، «تاثیر متقابل بین تغییر در نقش‌های سنتی زنان در سطح اجتماعات محلی و بهبود در وضعیت محیط زیست»، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال سوم، شماره دوم.
- قربانی زاده، وجه اله (۱۳۹۳)، روش تحقیق فراتحلیل با نرم افزار CMA2، تهران: بازتاب.
- طبقچی اکبری، لاله، آل عمران، رویا (۱۳۹۵) «نقش زنان در توسعه بازارهای مالی: شواهدی از ایران و کشورهای منتخب در حال توسعه»، فصلنامه زن و مطالعات خانواده، سال هشتم، شماره سی ام، ص ۲۱-۳۳.
- گلرد، پروانه (۱۳۸۶)، «ویژگی‌ها، انگیزه‌ها و اهداف ترغیب کننده زنان ایرانی در توسعه کسب و کار»، فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۴۴، ص ۱۲۷-۲۹۵.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۶)، تجدد و تشخص، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.
- معززی خنده روی یزدی، فرزانه؛ حضرتی، زهرا؛ حسین، تنهایی (۱۳۹۹)، تاثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده‌گرایی در بین جوانان شهر تهران. پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال چهاردهم / شماره اول و دوم / بهار و تابستان ۱
- مهربخش، زهرا، پور رمضان، عیسی (۱۳۹۶)، «عملکرد دهیاران زن در فرایند توسعه روستایی»، فصلنامه علمی-پژوهشی و بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران، دوره جدید، سال پانزدهم، شماره ۵۵.
- نجفی، هوشنگ؛ نوابخش، مهرداد؛ قدیمی، بهرام؛ شبیری، طهمورث؛ متقی، ابراهیم (۱۳۹۹)، بررسی مطالعه جامعه‌شناختی نقش عوامل فرهنگی-اجتماعی بر مشارکت سیاسی (مطالعه موردی: جوانان شهر تبریز در سال ۱۳۹۶)، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال ۱۵ ام، شماره دوم، بهار ۱۴۰۲.

- ورکیانی پور، نفیسه (۱۳۹۷)، مدل سازی کارآفرینی زنان شهری براساس زنجیره ارزش کارآفرینی با رویکرد توسعه پایدار اجتماعی در استان گلستان، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال ۲۰ ام، شماره ۵۸، ص ۱۳۹-۱۶۱.
- یزدان پناه، مسعود و همکاران (۱۳۹۷)، «نقش هویت، کلیشه‌های جنسیتی و خودکارآمدی بر مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی»، فصلنامه زن در توسعه و سیاست، دوره ۱۶، شماره ۴، ص ۶۰۳-۶۱۹.
- یعقوبی فرانی، احمد؛ سلیمانی، عطیه (۱۳۹۴)، تاثیر ویژگی‌های شخصیتی بر موفقیت زنان روستایی کارآفرین در استان همدان. زن در توسعه و سیاست، دوره ۱۳، شماره ۱، ص ۱۱۳-۱۳۰.
- یوسفی، سمیه (۱۳۹۵)، «جایگاه مشارکت زنان در توسعه سکونتگاه‌های محلی»، فصلنامه آمایش محیط، شماره ۴۳، ص ۷۷-۹۶.

- Alexander, J. C. (1981). Revolution, Reaction, and Reform: The Change Theory of Parsons's Middle Period. *Sociological Inquiry*, 51 (3- 4) , 267-280.
- Borenstein, M. , Hedges, L. V. , Higgins, J. P. , & Rothstein, H. R. (2010). A basic introduction to fixed- effect and random- effects models for meta- analysis. *Research synthesis methods*, 1 (2) , 97-111.
- Chafetz, J. S. , & Hagan, J. (1996). The gender division of labor and family change in industrial societies: A theoretical accounting. *Journal of Comparative Family Studies*, 27 (2) , 187-219.
- Cohen J. (1977). CHAPTER 2 – The t test for means. In Cohen J. (Ed.) , *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (pp. 19–74). Academic Press
- Gibbens, M. , & SCHOEMAN, C. (2019). Gender considerations in sustainable rural livelihood planning: engendering rural development planning in a South African context. *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 238, 543-552.
- Huntington, S. and Nelson, J. M. (1976) , *Political Participation in Developing Countries*, Cambridge: Harvard University Press. <https://www.hup.harvard.edu/catalog.ph?isbn=9780674863842>
- Inglehart, R, (1995). *Culture shift in advanced industrial society*, translated into Persian by Maryam vatar, Tehran: press kavir.
- Parsons, T. , & Shils, E. (1951). eds. *Toward a General Theory of Action*. Cambridge Massachusetts.

- Pettersson,K;&Ahl,H;Berglund,K;& Tillmar,M. (2017). In the name of women?Feminist readings of policies for women's entrepreneurship in Scandinavia. *Scandinavian Journal of Management*,33 (1) ,50-63.
- Rossen,J. (2017). Gender quotas for women in national politics:A comparative analysis across development thresholds. *Social science research*,66,82-101.
- Ward, K. B. , & Pyle, J. L. (1995). Gender, industrialization and development. *Development-Journal of the Society for International Development-English Edition*, (1) , 67-71.